'සම්පජානො'ති තත්ථ කතමං සම්පජඤ්ඤං: යා පඤ්ඤා පජානනා -පෙ- අමොහො ධම්මවිචයො සම්මාදිට්ඨි, ඉදං වුච්චති සම්පජඤ්ඤං. ඉති ඉමාය ච සතියා ඉමිනා ච සම්පජඤ්ඤෙන උපෙතො හොති -පෙ- සමන්නාගතො. එවං භික්ඛු සතො සම්පජානො අභික්කමති සතො සම්පජානො පටික්කමති, සතො සම්පජානො ආලොකෙති. සතො සම්පජානො විලොකෙති, සතො සම්පජානො සම්මිඤ්ජෙති[1] සතො සම්පජානො පසාරෙති, සතො සම්පජානකාරී හොති සංඝාටිපත්තචීවරධාරණෙ, සතො සම්පජානකාරී හොති අසිතෙ පීතෙ ඛායිතෙ සායිතෙ, සතො සම්පජානකාරී හොති උච්චාරපස්සාවකම්මෙ, සතො සම්පජානකාරී හොති ගතෙ ඨිතෙ නිසින්නෙ සුත්තෙ ජාගරිතෙ භාසිතෙ තුණ්හීභාවෙ.

586. 'විවිත්ත'න්ති සන්තිකෙ චෙ'පි සෙනාසනං හොති. තං ච අනාකිණ්ණං ගහට්ඨෙහි පබ්බජිතෙහි, තෙන තං විවිත්තං. දූරෙ චෙ'පි සෙනාසනං හොති, තං ච අනාකිණ්ණං ගහට්ඨෙහි පබ්බජිතෙහි, තෙන තං විවිත්තං.

587. 'සෙනාසන'න්ති මඤ්චො'පි සෙනාසනං, පීඨම්පි සෙනාසනං භිසි'පි සෙනාසනං, බිම්බොහනම්පි සෙනාසනං, විහාරො'පි සෙනාසනං අඩ්ඪයොගො'පි සෙනාසනං, පාසාදො'පි සෙනාසනං, අට්ටො'පි සෙනාසනං, මාළො'පි සෙනාසනං, ලෙනම්පි සෙනාසනං, ගුහා'පි සෙනාසනං, රුක්ඛමූලම්පි සෙනාසනං, වෙළුගුම්බො'පි සෙනාසනං, යත්ථ වා පන භික්ඛූ පටික්කමන්ති සබ්බමෙතං සෙනාසනං.

588. 'භජතී'ති[2] ඉමං විවිත්තං සෙනාසනං භජති සම්භජති සෙවති නිසෙවති සංසෙවති, තෙන වුච්චති විවිත්තං සෙනාසනං භජතී'ති.

589. 'අරඤ්ඤ'න්ති නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දඛීලා සබ්බමෙතං අරඤ්ඤං.

590. රුක්ඛමූල'න්ති රුක්ඛමූලඤ්ඤෙව රුක්ඛමූලං. පබ්බතොයෙව පබ්බතො. කන්දරයෙව කන්දර. ගිරිගුහායෙව ගිරිගුහා. සුසානංයෙව සුසානං. අබ්භොකාසොයෙව අබ්භොකාසො. පලාලපුඤ්ජො එව පලාලපුඤ්ජො.

591. 'වනපත්ථ'න්ති දූරානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචනං, 'වනපත්ථ'න්ති වනසණ්ඩානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචනං, 'වනපත්ථ'න්ති භිංසනකානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචනං, 'වනපත්ථ'න්ති සලොමහංසානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචනං, 'වනපත්ථ'න්ති පරියන්තානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචනං, 'වනපත්ථ'න්ති න මනුස්සූපචාරානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචනං, 'වනපත්ථ'න්ති දුරභිසම්භවානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචනං.

592. 'අප්පසද්ද'න්ති සන්තිකෙ චෙ'පි සෙනාසනං හොති තං ච අනාකිණ්ණං ගහට්ඨෙහි පබ්බජිතෙහි, තෙන තං අප්පසද්දං. දූරෙ චෙපි සෙනාසනං හොති තඤ්ච අනාකිණ්ණං ගහට්ඨෙහි පබ්බජිතෙහි, තෙන තං අප්පසද්දං.

---

1. සම්මිඤ්ජෙති - මජ්ඣං.
2. විවිත්තං සෙනාසනං භජතීති - සිරිමු, මජ්ඣං.

'සම්පජානො' යනු : එහි 'සම්පජඤ්ඤ' කවරේ යත්: යම් ප්‍රඥාවක් පජානනාකාරයෙක් . . . අමොහයෙක් ධර්මවිචයයෙක් සම්‍යග්දෘෂ්ටියක් වේ ද, මේ 'සම්පජඤ්ඤ' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මේ සතියෙන් ද මේ සම්පජඤ්ඤයෙන් ද උපේත වූයේ . . . සමන්වාගත වූයේ වේ. මෙ සෙයින් මහණ සිහිනුවණ ඇතියේ ඉදිරියට යෙයි, සිහිනුවණ ඇතියේ පෙරළා එයි, සිහිනුවණ ඇතියේ ඉදිරිය බලයි, සිහි නුවණ ඇතියේ හාත්පස බලයි, සිහිනුවණ ඇතියේ අත්පා හකුළයි, සිහිනුවණ ඇතියේ අත්පා දිගු කෙරෙයි, සඟල–පා–සිවුරු දැරීමෙහි සිහි ඇති ව නුවණින් කරනසුලු වෙයි වැළඳීමෙහි පීමෙහි කෑමෙහි රසවිඳීමෙහි සිහි ඇති ව නුවණින් කරනසුලු වෙයි, මල–මූ කිරීමෙහි සිහි ඇති ව නුවණින් කරනසුලු වෙයි, ගමනෙහි සිටීමෙහි හිඳීමෙහි නිදීමෙහි නිදිවැරීමෙහි බිණීමෙහි නො බිණීමෙහි සිහි ඇති ව නුවණින් කරනසුලු වේ.

586. 'විවිත්තං' යනු : සමීපයෙහි සෙනසුනක් වේ නමුදු එ ද ගිහියන්ගෙන් පැවිද්දන්ගෙන් අනාකීර්ණ වේ නම් එ කරුණින් එය විවික්ත ය. දුරෙහි වූ සෙනසුනක් වේ නමුදු එ ද ගිහියන්ගෙන් පැවිද්දන්ගෙන් අනාකීර්ණ වේ නම් එ කරුණින් එය විවික්ත යි.

587. 'සෙනාසනං' යනු : ඇඳ ද සෙනසුනෙක, පුටුව ද සෙනසුනෙක, බිස්ස ද සෙනසුනෙක, බිම්බෝහනය ද සෙනසුනෙක, විහාරය ද සෙනසුනෙක, ගුරුළුවක් සෙවෙනි ඇති ගෙය ද සෙනසුනෙක, පහය ද සෙනසුනෙක, අටල්ල ද සෙනසුනෙක, මහල ද සෙනසුනෙක, ලෙන ද සෙනසුනෙක, ගුහාව ද සෙනසුනෙක, රුක්මුල ද සෙනසුනෙක, හුණුලැහැබ ද සෙනසුනෙකි. තවද යම් තැනෙක භික්ෂූහු රැස් වෙත් නම් එ හැම සෙනසුනි.

588. 'භජති' යනු : මේ විවික්තසේනාසනය භජනය කෙරෙයි, සම්භජනය කෙරෙයි, සේවනය කෙරෙයි, නිසේවනය කෙරෙයි, සංසේවනය කෙරේ. එයින් කියනු ලැබෙයි 'විවිත්තං සෙනාසනං භජති' යි.

589. අරඤ්ඤං යනු : ඉන්ද්‍රඛීලයෙන් පිටත නික්ම තෙල සියල්ල අරණ්‍ය යි.

590. 'රුක්ඛමූලං' යනු : වෘක්ෂමූලය ම 'රුක්ඛමූල' යි. පබ්බතය ම පර්වත යි. කන්දරා ම කඳුරැලි යි. ගිරිගුහා ම ගිරිගුහා යි. සුසානය ම සොහොන යි. අබ්භොකාසය ම අභ්‍යවකාශ යි. පලාලපුඤ්ජය ම පලාලපුඤ්ජ යි.

591. 'වනපත්ථං' යනු : තෙල දුරැ වූ සෙනසුන්වලට නමෙකි. 'වනපත්ථං' යනු : තෙල වනලැහැබ සෙනසුන්වලට නමෙකි. 'වනපත්ථං' යනු : තෙල බිහිසුණු සෙනසුන්වලට නමෙකි. 'වනපත්ථං' යනු : ලොමුදහගැනුම් සහිත සෙනසුන්වලට නමෙකි. 'වනපත්ථං' යනු : තෙල වනකෙළවර වූ සෙනසුන්වලට නමෙකි. 'වනපත්ථං' යනු : තෙල මිනිසුන්ගේ හැසිරීම් නැති සෙනසුන්වලට නමෙකි. 'වනපත්ථං' යනු : තෙල නො ලත් විවේකසුව ඇතියන් විසින් නො විසිය හැකි සෙනසුනට නමෙකි.

592. 'අප්පසද්දං' යනු : සමීපයෙහි සෙනසුනක් වේ නමුදු එ ද ගිහියන්ගෙන් පැවිද්දන්ගෙන් අනාකීර්ණ වේ නම් එ කරුණින් එය අල්පශබ්ද ය, දුරැ සෙනසුනක් වේ නමුදු එ ද ගිහියන්ගෙන් පැවිද්දන්ගෙන් අනාකීර්ණ වේ නම් එ කරුණින් එය අල්පශබ්ද යි.

593. 'අප්පනිග්ඝොස'න්ති යදෙව තං අප්පසද්දං තදෙව තං අප්පනිග්ඝොසං, යදෙව තං අප්පනිග්ඝොසං තදෙව තං විජනවාතං, යදෙව තං විජනවාතං තදෙව තං මනුස්සරාහසෙය්‍යකං, යදෙව තං මනුස්සරාහසෙය්‍යකං තදෙව තං පටිසල්ලානසාරුප්පං.

594. අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා'ති අරඤ්ඤගතො වා හොති රුක්ඛමූලගතො වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා.

595. නිසීදති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා'ති නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා.

596. 'උජුං කායං පණිධායා'ති උජුකො හොති කායො ඨිතො පණිහිතො.

597. 'පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා'ති තත්ථ කතමා සති: යා සති අනුස්සති -පෙ- සම්මාසති, අයං වුච්චති සති. අයං සති උපට්ඨිතා හොති සුපට්ඨිතා නාසිකග්ගෙ වා මුඛනිමිත්තෙ වා. තෙන වුච්චති 'පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා'ති.

598. 'අභිජ්ඣං ලොකෙ පහායා'ති තත්ථ කතමා අභිජ්ඣා: යො රාගො සාරාගො -පෙ- චිත්තස්ස සාරාගො, අයං වුච්චති අභිජ්ඣා. තත්ථ කතමො ලොකො: පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා ලොකො, අයං වුච්චති ලොකො. අයං අභිජ්ඣා ඉමම්හි ලොකෙ සන්තා හොති සමිතා වූපසන්තා අත්ථඞ්ගතා අබ්භත්ථඞ්ගතා අප්පිතා ව්‍යප්පිතා සොසිතා විසොසිතා ව්‍යන්තීකතා, තෙන වුච්චති 'අභිජ්ඣං ලොකෙ පහායා'ති

599. 'විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා'ති තත්ථ කතමං චිත්තං: යං චිත්තං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජාමනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වුච්චති චිත්තං. ඉදං චිත්තං විගතාභිජ්ඣං හොති. තෙන වුච්චති 'විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා'ති.

600. 'විහරතී'ති ඉරියති වත්තති පාලෙති යපෙති යාපෙති චරති විහරති. තෙන වුච්චති 'විහරතී'ති.

601. 'අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙතී'ති තත්ථ කතමා අභිජ්ඣා: යො රාගො සාරාගො -පෙ- චිත්තස්ස සාරාගො අයං වුච්චති අභිජ්ඣා. තත්ථ කතමං චිත්තං: යං චිත්තං මනො මානසං -පෙ- තජ්ජාමනොවිඤ්ඤාණධාතු, ඉදං වුච්චති චිත්තං. ඉදං චිත්තං ඉමාය අභිජ්ඣාය සොධෙති විසොධෙති පරිසොධෙති මොචෙති විමොචෙති පරිමොචෙති, තෙන වුච්චති 'අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙතී'ති.

602. 'ව්‍යාපාදපදොසං පහායා'ති අත්ථි ව්‍යාපාදො අත්ථි පදොසො. තත්ථ කතමො ව්‍යාපාදො: යො චිත්තස්ස ආඝාතො පටිඝාතො පටිඝං පටිවිරොධො කොපො පකොපො සම්පකොපො දොසො පදොසො සම්පදොසො චිත්තස්ස ව්‍යාපත්ති මනොපදොසො කොධො කුජ්ඣනා කුජ්ඣිතත්තං දොසො දුස්සනා දුස්සිතත්තං ව්‍යාපත්ති ව්‍යාපජ්ජනා ව්‍යාපජ්ජිතත්තං විරොධො පටිවිරොධො චණ්ඩික්කං අසුරොපො අනත්තමනතා චිත්තස්ස, අයං වුච්චති ව්‍යාපාදො.

තත්ථ කතමො පදොසො: යො ව්‍යාපාදො සො පදොසො, යො පදොසො සො ව්‍යාපාදො, ඉති අයං ච ව්‍යාපාදො අයං ච පදොසො සන්තා හොන්ති සමිතා වූපසන්තා අත්ථඞ්ගතා අබ්භත්ථඞ්ගතා අප්පිතා ව්‍යප්පිතා සොසිතා විසොසිතා ව්‍යන්තීකතා. තෙන වුච්චති 'ව්‍යාපාදපදොසං පහායා'ති.

1. අස්සුරොපො - සිරිමු.

Free Distribution www.aathaapi.org

593. 'අප්පනිග්ඝොසං' යනු : යමෙක් ම අල්පශබ්ද වේ නම් එ ම අල්පනිර්ඝොෂ යි, යමෙක් ම අල්පනිර්ඝොෂ නම් එ ම විජනවාත යි, යමෙක් ම විජනවාත නම් එ ම මනුස්ස රාහසෙය්‍යක යි, යමෙක් ම මනුෂ්‍යරාහසෙය්‍යක නම් එ ම ප්‍රතිසංලීනයට සුදුසු යි.

594. 'අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතොවා සුඤ්ඤාගාරගතො වා' යනු : අරණ්‍යයකට ගියේ හෝ වෘක්ෂමූලයකට ගියේ හෝ ශූන්‍යාගාරයකට ගියේ හෝ වේ.

595. 'නිසීදති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා' යනු : පලක් බැඳ හුන්නේ වේ.

596. 'උජුං කායං පණිධාය' යනු : කය ඍජු ව සිටියේ පිහිටුවන ලද්දේ වේ.

597. 'පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා' යනු : එහි 'සති' කවර යත් : යම් ස්මෘතියක් අනුස්මෘතියක් . . . සම්‍යක්ස්මෘතියක් වේ ද මේ 'සති' යි කියනු ලැබේ. මේ 'සතිය' නාසිකාග්‍රයෙහි හෝ මුඛනිමිත්තයෙහි හෝ එළඹ සිටියා මැනැවින් එළඹ සිටියා වේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි 'පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා' යි.

598. 'අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය' යනු : එහි අභිධ්‍යා කවර යත් : යම් රාගයෙක් සංරාගයෙක් . . . චිත්තයාගේ සංරාගයෙක් වේ ද, මේ 'අභිධ්‍යා' යි කියනු ලැබේ. එහි ලෝකය කවරෙ යත් : පඤ්චොපාදනස්කන්ධයෝ ලෝක යි. මේ 'ලෝක' යි කියනු ලැබේ. මේ අභිධ්‍යාව මේ උපාදනස්කන්ධලෝකයෙහි ශාන්ත–ශමිත–ව්‍යුපශාන්ත- අස්තඞ්ගත – අභ්‍යස්තඞ්ගත – අර්පිත – ව්‍යර්පිත – ශොෂිත – විශොෂිත – ව්‍යන්තීකෘත වේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි 'අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය' යි.

599. 'විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා' යනු : එහි චිත්තය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනොවිඥානධාතුයෙක් වේ ද, මේ 'චිත්ත' යි කියනු ලැබේ. මේ සිත පහ වූ අභිධ්‍යා ඇත්තේ වේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි 'විගතා භිජ්ඣෙන චෙතසා' යි.

600. 'විහරති' යනු : ඉරියව්‍ පවත්වයි, වැටෙයි, පාලනය කෙරෙයි, යැපෙයි, යාපනය කෙරෙයි, හැසිරෙයි, වෙසේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි 'විහරති' යි.

601. 'අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙති' යනු : එහි අභිධ්‍යා කවර යත් : යම් රාගයෙක් සංරාගයෙක් . . . චිත්තයාගේ බලවත් රාගයෙක් වේ ද, මේ 'අභිධ්‍යා' යි කියනු ලැබේ. එහි චිත්තය කවරෙ යත් : යම් චිත්තයෙක් මනසෙක් මානසයෙක් . . . තදනුරූපමනොවිඥානධාතුයෙක් වේ ද, මේ 'චිත්ත' යි කියනු ලැබේ. මේ සිත මේ අභිධ්‍යාව කෙරෙන් ශොධනය කෙරෙයි, විශොධනය කෙරෙයි, පරිශොධනය කෙරෙයි, මුදයි, වෙසෙසින් මුදයි, හාත්පසින් මුදයි. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි 'අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙති' යි.

602. 'ව්‍යාපාදපදොසං පහාය' යනු : ව්‍යාපාදයෙක් ඇත, ප්‍රද්වෙෂයෙක් ඇති. එහි ව්‍යාපාදය කවරෙ යත් : චිත්තයාගේ යම් ආඝාතයෙක් ප්‍රතිඝාතයෙක් ප්‍රතිඝයෙක් ප්‍රතිවිරොධයෙක් කොපයෙක් ප්‍රකොපයෙක් සම්ප්‍රකොපයෙක් ද්වෙෂයෙක් ප්‍රද්වෙෂයෙක් සම්ප්‍රද්වෙෂයෙක් චිත්තයාගේ ව්‍යාපත්තියෙක් මනඃප්‍රද්වෙෂයෙක් ක්‍රොධයෙක් ක්‍රොධාකාරයෙක් කිපුණු බවෙක් ද්වෙෂයෙක් දූෂ්‍යාකාරයෙක් දූෂිත බවෙක් ව්‍යාපත්තියෙක් ව්‍යාපාද අයුරෙක් ව්‍යාපන්න බවෙක් විරොධයෙක් ප්‍රතිවිරොධයෙක් සැඩ බවෙක් නො පිරිපුන් වචන ඇති බවෙක් චිත්තයාගේ නො සතුටු බවෙක් වේ ද, මේ 'ව්‍යාපාද' යි කියනු ලැබේ.

එහි ප්‍රද්වෙෂය කවරෙ යත් : යම් ව්‍යාපාදයෙක් වේ ද හේ ප්‍රද්වෙෂ යි, යම් ප්‍රද්වෙෂයෙක් වේ ද හේ ව්‍යාපාද යි. මෙසේ මේ ව්‍යාපාදයත් මේ ප්‍රද්වෙෂයත් ශාන්ත වෙයි, ශමිත – ව්‍යුපශාන්ත – අස්තඞ්ගත අභ්‍යස්තඞ්ගත – අර්පිත – ව්‍යර්පිත – ශොෂිත – විශොෂිත – ව්‍යන්තීකෘත වේ. එහෙයින් කියනු ලැබෙයි 'ව්‍යාපාදපදොසං පහාය' යි.